

ความเชื่อในประเพณีส่งเภา ตำบลตะเคียน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา

Beliefs in the Tradition of “Song Phao” in Takhria Sub-district, Ranot District, Songkhla Province

จूरรัตน์ บัวแก้ว
Jureerat Buakaew

ภาควิชาสารพัดศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Department of Education of Foundation, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University

ติดต่อผู้เขียน jureeratana.k@psu.ac.th

ส่งบทความ 11 สิงหาคม 2559 | แก้ไข 10 มกราคม 2560 | ตอรับ 20 มกราคม 2560 | เผยแพร่ 29 มีนาคม 2561

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อในประเพณีส่งเภาของ ตำบลตะเคียน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้รู้ ผู้อาวุโสและคนวัยทำงานในตำบลตะเคียน ผลการวิจัยพบว่า ชาวตะเคียนตั้งถิ่นฐานใกล้แม่น้ำและทะเลสาบสงขลา จึงประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน และทำนาซึ่งต้องอาศัยน้ำจากธรรมชาติเป็นหลัก โดยเฉพาะการทำประมงพื้นบ้านต้องประสบกับภัยธรรมชาติ สร้างความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สิน บางครั้งการทำนาต้องประสบกับภัยจากลมพายุตลอดจนโรคระบาดสร้างความเสียหายให้พืชผล เมื่อไม่สามารถเอาชนะสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติได้ จึงต้องหาที่พึ่งทางใจด้วยการผูกโยงความเชื่อว่า พระแม่คงคา พระแม่ธรณี สามารถดลบันดาลให้ผลผลิตเกิดความอุดมสมบูรณ์ได้ ส่วนผีเจ้าที่ เจ้าทาง ผีบรรพบุรุษ จะคอยปกป้องคุ้มครองชาวตะเคียนให้มีความอยู่ดีกินดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและภัยอันตรายที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้ชาวตะเคียน จึงจัดประเพณีส่งเภาทุกปีโดยทำแพเล็กๆ แล้วใส่เสบียงอาหารแห้ง ลอยไปในทะเล เพื่อตอบแทนบุญคุณของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้น อีกทั้งยังเป็นการลอยทุกข์โศกสิ่งที่ไม่ดีออกไปจากชีวิต

คำสำคัญ: ความเชื่อ, ส่งเภา, ตะเคียน

Abstract

The purpose of this study was to investigate beliefs in the tradition of “Song Phao” in Takhria Sub-district, Ranot District, Songkhla Province, Thailand. The data of this qualitative study were collected through in-depth interviews with knowledgeable persons, the elderly and working-age people in Takhria Sub-district. It was found that Takhria locals live near a river and Songkhla Lake, therefore, their main occupations are native fishing and rice farming for which they have to depend mainly on rainwater. In doing native fishing, they often encounter natural disasters that cause losses of lives and properties while rice farming is sometimes damaged by storms; and outbreaks of epidemic diseases damage their crops. When they cannot defeat such natural disasters, they have to seek a refuge of the mind by associating themselves with the beliefs that the Goddess of Water and the Goddess of Earth make their crops fertile. Likewise, guardian spirits and ancestral spirits are believed to protect Takhria locals and provide them with well-being without illnesses and harmful happenings. Therefore, Takhria locals hold the tradition of “Song Phao” every year by making small rafts and offering dried food to thank these sacred goddesses and spirits and to float away sufferings and misfortune.

Keywords: beliefs, Song Phao, Takhria

■ บทนำ

การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมย่อมมีความเชื่อเข้ามาเป็นส่วนผสมกลมกลืนกับวิถีการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ความเชื่อบางอย่างเป็นความเชื่อส่วนบุคคล แต่ความเชื่อบางอย่างเป็นความเชื่อส่วนรวมของชุมชน ท้องถิ่น และตาม

ลักษณะของชาติพันธุ์ ที่มีความแตกต่างกันออกไปตามบริบททางภูมิศาสตร์ ความเชื่อ เป็นธรรมชาติของการยอมรับที่เกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นสิ่งที่มนุษย์สัมผัสได้ทั้งร่างกายและจิตใจ หากมนุษย์เกิดการเพาะบ่มความเชื่อซึ่งเป็นเครื่องช่วยให้ความเชื่อเพิ่มมากขึ้น

โดยอาศัยสภาพแวดล้อมที่ได้สัมผัสเป็นประจำ จึงเกิดแบบแผน และสัญลักษณ์ที่มาจากความเชื่อในลักษณะที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมขึ้น

นักวิชาการหลายท่านให้ความเห็นเกี่ยวกับความเชื่อว่า หมายถึง การยอมรับ นับถือ หรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งของมนุษย์ ทั้งที่สิ่งนั้นมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ตาม การยอมรับนับถือนี้อาจมีหลักฐานอย่างเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้หรืออาจจะไม่มีหลักฐานที่จะนำมาใช้พิสูจน์ให้เห็นจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้น (วิญญู ผลสวัสดิ์, 2536) การยอมรับที่เกิดอยู่ในจิตใต้สำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดี หรือผลร้ายต่อมนุษย์ แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้นไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมยอมรับและให้ความเคารพเกรงกลัว สิ่งเหล่านี้ (ธวัช ปุณโณทก, 2533) อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่ทำให้มีความมั่นใจและมีกำลังใจมากขึ้น ถ้าหากขาดสิ่งเหล่านี้เสียแล้ว ก็ไม่อาจทำอะไรให้บรรลุเป้าหมายที่ดีได้ ดังนั้นความเชื่อจึงเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นมนุษย์ มนุษย์ทุกรูป ทุกวัย ทุกแห่งต่างก็สัมพันธ์กับความเชื่อทั้งนั้น การทำอะไรย่อมมีความเชื่อปะปนอยู่เสมอ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2540) ด้วยเหตุนี้ความเชื่อจึงเป็นความคิด ความเข้าใจที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีความเชื่ออย่างใดจะแสดงพฤติกรรมหรือปฏิบัติตามสิ่งที่ตนเชื่อทั้งๆ ที่บางครั้งความเชื่อนั้นอาจไม่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง (Mittlton, 1970)

สังคมมนุษย์จึงเต็มไปด้วยระบบความเชื่อตามธรรมชาติของมนุษย์ที่รู้จักคิด รู้จักตั้งคำถามต่อเหตุการณ์ต่างๆ และหาคำตอบเพื่ออธิบายความหมายจากความสงสัยเกี่ยวกับเรื่อง การเกิด การตาย จึงทำให้เกิดความเชื่อในเรื่องของจิตวิญญาณว่า มีอำนาจส่งผลให้มนุษย์มีการเชนบวงสรวงบูชา และประพฤติตามกฎครรลองของสังคม ทำให้เกิดการยอมรับนับถือในเรื่องผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือ เทพเจ้า พระต่างๆ และความเชื่อนั้นมีการเปลี่ยนแปลงผสมผสานตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไปของสังคม เช่น การเริ่มวิวัฒนาการผสมผสานระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับผี ศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์เข้าด้วยกัน ความเชื่อทำหน้าที่ในการให้คำอธิบายคำถามเกี่ยวกับตนเอง สังคมและจักรวาลของมนุษย์ช่วยสนับสนุนสถาบันพื้นฐานของสังคม เช่น ครอบครัว เมือง เศรษฐกิจ ช่วยให้เกิดพลังใจในภาพวิกฤตการณ์ต่างๆ ทั้งระดับปัจเจกชนและสังคม และหล่อหลอมผนึกส่วนต่างๆ ของสังคมให้เป็นเอกภาพ จะเห็นได้ว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องการที่พึ่งทางใจให้สามารถฟันฝ่าอุปสรรคในการดำรงชีวิต จึงต้องพยายามหาสิ่งยึดเหนี่ยวเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับชีวิต และเพื่อให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวกันในสังคมของตนจึงใช้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือมนุษย์มาสร้างเป็นวิถีพลังในสังคม

ของตน ระบบคิดแบบนี้ทำให้เกิดประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ในสังคมตราบจนปัจจุบัน

จากเหตุที่มนุษย์เป็นผู้สร้างระบบความเชื่อเพื่อประโยชน์ของตนนั้นก่อให้เกิดประเพณีสงเภาที่ตำบลตะเคียน อำเภอรณด จังหัดสงขลา แต่ทางราชการเรียกประเพณีนี้ว่า ลอยแพ สะเตาะเคราะห์ ความเชื่อในประเพณีนี้ได้มีการสืบทอดต่อกันมา ดังคำสัมภาษณ์ของนายขับ ศักดิ์ดี (2558, พฤษภาคม 7, สัมภาษณ์) อดีตคณะกรรมการวัดและเป็นปราชญ์ชาวบ้าน อายุ 80 ปี ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรม อีกทั้งเคยเป็นแกนนำการขับเคลื่อนพิธีกรรมสงเภาในอดีต กล่าวว่ประเพณีสงเภามีมานานแล้ว แต่ไม่สามารถระบุเวลาที่แน่นอนได้ ตนเองเกิดมาก็ได้เห็นประเพณีนี้แล้ว การจัดงานมีเจ้าอาวาสวัด อุบาสก วัด และแกนนำชุมชนเป็นหลักก่อนถึงวันงานประมาณ 3 ถึง 4 เดือน เป็นเวลาที่ชาวบ้านมารวมตัวเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ในช่วงเข้าพรรษา จึงทำให้มีโอกาสพบปะพูดคุยระหว่างพระสงฆ์ กับฆราวาส โดยคนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการจัดประเพณีนี้มากจึงให้ความร่วมมือในการจัดงานเป็นอย่างดี มีการระดมคนในหมู่บ้านให้ช่วยกันจัดงานตามความสามารถของแต่ละคน นับตั้งแต่การประชาสัมพันธ์การจัดงาน การจัดเวทีการแสดง เภาสำหรับสะเตาะเคราะห์ เป็นต้น การจัดงานจึงเกิดจากความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวตะเคียนหากไม่มาร่วมงานจะทำให้ไม่สบายใจ

อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ที่มาพร้อมกับการแสวงหาคุณค่าทางวัฒนธรรม การเมือง การศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมืองใหญ่ๆ เช่น จังหวัดสงขลาอันเป็นศูนย์กลางแห่งการดำเนินธุรกิจที่ยังคงขยายตัวและเติบโตขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นคลื่นที่พร้อมจะพัดพากระแสบริโภคนิยมเข้าสู่สังคมสงขลาในทุกภาคส่วน แต่ถึงกระนั้นไม่ว่ายุคสมัยจะเปลี่ยนไปอย่างไร ในส่วนของคติความเชื่อ ยังคงแฝงอยู่ในสังคมสงขลามาดลอด หากแต่จะปรับเปลี่ยนไปบ้างเพื่อให้ดำรงและสืบทอดแห่งคติความเชื่อจากรุ่นสู่รุ่น แม้แต่บริเวณชุมชนตะเคียน ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอรณด จังหัดสงขลา ยังคงมีวิถีแห่งความเชื่อในพระแม่คงคา พระแม่ธรณี เจ้าที่เจ้าทาง และผีบรรพบุรุษ ที่สวนทางกับสภาพทางสังคมในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดการจัดประเพณีในการสงเภา ซึ่งเชื่อกันว่เป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ของตำบลนี้ ที่ช่วยคุ้มครองปกป้องรักษาชุมชนให้เกิดความสงบสุข อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับสายน้ำที่เคยผูกพันกันมาอย่างแนบแน่นมานาน ทั้งๆ ที่ชุมชนแห่งนี้ก็ถูกครอบงำจากกระแสทุนนิยมของโลก

ด้วยเหตุนี้เองการศึกษาเรื่องความเชื่อในประเพณีสงเภาของตำบลตะเคียน อำเภอรอนด จังหวัดสงขลา ถือเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ทั้งในแง่ของความสำคัญของความเชื่อและคุณค่าของประเพณีดังกล่าวที่สะท้อนให้เห็นภาพชุมชนตะเคียนมีความเชื่อและความศรัทธาในสิ่งเหนือธรรมชาติเรื่อยมา ทั้งๆ ที่สังคมในยุคปัจจุบันเป็นสังคมของยุคโลกาภิวัตน์ที่วิทยาศาสตร์สามารถตอบปัญหาได้อย่างชัดเจน แต่เพราะเหตุใดชุมชนตะเคียนจึงยังคงความเชื่อนี้ตราบนานจนปัจจุบัน

■ วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความเชื่อในประเพณีสงเภาของตำบลตะเคียน อำเภอรอนด จังหวัดสงขลา

■ กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาความเชื่อในประเพณีสงเภา ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของ ศรีศักร วัลลิโภดม (2540) ในเรื่องความเชื่อซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้มีความมั่นใจและมีกำลังใจขึ้น ถ้าหากขาดสิ่งเหล่านี้เสียแล้วก็ไม่อาจทำอะไรให้บรรลุเป้าหมายที่ดีได้ ดังนั้นความเชื่อจึงเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นมนุษย์ มนุษย์ทุกรูป ทุกวัย ทุกแห่ง ต่างก็สัมพันธ์กับความเชื่อทั้งนั้น การทำอะไรย่อมมีความเชื่อปะปนอยู่เสมอ และ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2555) ในประเด็นเรื่องความเชื่อในเจ้าที่และผีปอบ ซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษเช่นเดียวกับชาวตะเคียนที่มีระบบคิดในเรื่องความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่เหนือธรรมชาติ มาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติกับการพึ่งพาธรรมชาติในการประกอบอาชีพของชาวตะเคียนที่ส่งผลให้ชาวตะเคียนจัดประเพณีสงเภาเพื่อตอบแทนบุญคุณของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สร้างเสริมกำลังใจให้สามารถฟันฝ่าอุปสรรคในการดำเนินชีวิต ภายหลังจากการศึกษาของงานวิจัยเรื่องนี้ พบว่า ประเพณีนี้มีการจัดสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบันทั้งๆ ที่ชาวตะเคียนรุ่นใหม่ก็ออกไปทำงานในต่างจังหวัด พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติน้อยลงแต่ยังคงมีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติและประเพณีสงเภา ทั้งๆ ที่ในยุคปัจจุบันเต็มไปด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยสามารถตอบสนองความต้องการในเรื่องของเหตุผลได้ชัดเจน

■ วิธีดำเนินการวิจัย

1. พื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยเลือกพื้นที่หมู่ 4 ตำบลตะเคียน อำเภอรอนด จังหวัดสงขลา เพราะเป็นพื้นที่ที่มีการจัดประเพณีสงเภาเป็นประจำต่อเนื่องทุกปี
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งผู้ให้ข้อมูลเป็น 2 กลุ่ม คือ คนรุ่นใหม่วัยทำงาน อายุระหว่าง 25-49 ปี จำนวน 4 คน

และผู้อาวุโส อายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน ทั้งสองกลุ่มมีประสบการณ์ในการเข้าร่วมประเพณีสงเภาอย่างต่อเนื่องทุกปี ผู้วิจัยเลือกที่จะพูดคุยแบบไม่เป็นทางการโดยใช้คำถามปลายเปิดตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ตอบรับฟังเรื่องเล่า คติคำพูดที่สะท้อนเรื่องราว จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คติ คำบอกเล่า (oral history) เรื่องราวเหตุการณ์จากผู้รู้ ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม นำไปจัดหมวดหมู่ แยกประเด็นตามวัตถุประสงค์ที่ต้องศึกษา หลังจากนั้นตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า ถอดรหัส ตีความ โดยใช้แนวคิดของ ศรีศักร วัลลิโภดม (2537) เรื่องความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติของคนไทยที่ยังคงมีให้เห็นอยู่ทั่วไปในสังคมไทย และแนวคิดของ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2555) เกี่ยวกับ ความเชื่อของชาวล้านนาได้ผูกโยงการนับถือผีเข้ากับศาสนาพุทธที่แสดงออกมาทางพิธีกรรมด้วยความศรัทธา ทั้งสองแนวคิดนี้สามารถนำมาวิเคราะห์สังคมของชาวตะเคียนที่นำความเชื่อต่างๆ มาผสมผสานเข้ากับศาสนาพุทธแล้วถ่ายทอดออกมาผ่านการจัดประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นสังคมที่พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปแต่สามารถผสมผสานกับพุทธศาสนา มาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติกับชาวตะเคียนในปัจจุบัน

■ ผลการวิจัย

วิถีเศรษฐกิจชุมชนตะเคียนภายใต้ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ

ตำบลตะเคียน อำเภอรอนด จังหวัดสงขลา เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จากสภาพแวดล้อมดังกล่าว ชุมชนตะเคียนจึงประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ปลูกพืชผัก ผลไม้ และทำประมงพื้นบ้านเป็นหลัก ซึ่งต้องอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติและน้ำจากทะเลสาบสงขลา

ในอดีตชุมชนตะเคียนใช้การคมนาคมสัญจรระหว่างหมู่บ้านโดยเรือ ซึ่งในขณะนั้นชุมชนยังไม่มีเครื่องบิน ไม่มีถนนตัดผ่านการเดินทางต้องใช้เรือเท่านั้น บางครั้งต้องเผชิญกับลมมรสุม หากโชคดีเรือสามารถเดินทางถึงจุดหมายได้ แต่ในบางครั้งที่ลมมรสุมเพิ่มกำลังแรงก็จะพัดพาเรือล่มลงทะเล คร่าชีวิตผู้คนมามากมาย

นอกจากนี้ชาวตะเคียนประกอบอาชีพการประมง ซึ่งเป็นประมงขนาดเล็กหรือประมงพื้นบ้าน ทำการจับปลา กุ้ง และ

สัตว์น้ำ และในบางช่วงที่เจอลมพายุขณะที่ทำการประมง หากชาวบ้านนำเรือเข้าที่กำบังเพื่อหลบลมมรสุมไม่ทัน ต้องเผชิญกับลมพายุ จะพัดพาเรือล่มสร้างความเสียหายให้กับชีวิต และทรัพย์สินของชาวประมง อีกทั้งยังมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ การทำนา ซึ่งต้องอาศัยน้ำจากทะเลสาบและน้ำฝน ถ้าปีไหนฝนตกมีน้ำพอเพียง ชุมชนตะเครียะจะได้ผลผลิตข้าวที่ดี และหากปีไหนน้ำไม่อุดมสมบูรณ์ ฝนแล้ง หรือน้ำเค็มขึ้น จะทำให้ข้าวในนาเสียหาย ผลผลิตตกต่ำชาวบ้านต้องขาดทุนจากการทำนา (เสกสรรค์ จันท์มา, 2558, สิงหาคม 15, สัมภาษณ์)

จะเห็นได้ว่าวิถีเศรษฐกิจของชุมชนตะเครียะต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก แต่ธรรมชาติก็ไม่ได้ตอบสนองความต้องการของชุมชนตะเครียะได้ตลอด บางครั้งยังสร้างปัญหาให้กับชุมชนตะเครียะ ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนตะเครียะกับสายน้ำเป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา นับตั้งแต่การเดินทางประกอบอาชีพ ที่ต้องใช้น้ำจากแม่น้ำลำคลองสายต่างๆ และทะเลสาบสงขลาได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตผู้คนในชุมชนตะเครียะ トラบาจนถึงปัจจุบันชาวตะเครียะส่วนหนึ่งก็ยังคงต้องอาศัยแม่น้ำสายต่างๆ และทะเลสาบสำหรับการประกอบอาชีพ การทำการประมง และการทำนา วิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำส่งผลให้ชุมชนตะเครียะต้องหาทางออกให้กับตนเองเพื่อความอยู่รอดโดยเชื่อว่าพระแม่คงคาและพระแม่ธรณี คือ เทพที่สามารถสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้กับธรรมชาติ

ความเชื่อในชุมชนตะเครียะ

ชาวตะเครียะในอดีตมีความเชื่อในพุทธศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติเพราะวิถีชีวิตของชาวตะเครียะผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติ บางครั้งธรรมชาติไม่ตอบสนองความต้องการของชาวตะเครียะส่งผลให้ชาวตะเครียะต้องพึ่งพาสีศักดิ์สิทธิ์ ดังเช่น พระแม่คงคา พระแม่ธรณี ผีเจ้าที่เจ้าทาง ผีบรรพบุรุษ

สำหรับความเชื่อเกี่ยวกับพระแม่คงคาที่ผู้รู้ของหมู่บ้านตะเครียะเล่าสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นว่า เป็นเทพีผู้ให้กำเนิดสายน้ำและดูแลรักษาสายน้ำบนโลกใบนี้ ความเชื่อเกี่ยวกับพระแม่คงคาถูกนำมาผูกโยงเรื่องราวกับพระพุทธศาสนา ซึ่งมีการถ่ายทอดกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน การประกอบพิธีกรรมดังกล่าวเป็นการแสดงออกซึ่งการบูชาพระแม่คงคาอันเป็นการขอขมาลาโทษต่อแม่น้ำที่ชาวบ้านได้มีการกระทำอันไม่พึงปรารถนาต่อแม่น้ำ (สว่าง อ่อนคง, 2558 กรกฎาคม 27, สัมภาษณ์)

ต้นน้ำของพระแม่คงคาที่เขายาดาศีร์ของ ท่านฤาษียาดาศีร์ ซึ่งเป็นที่ประทับขององค์ลักษมีนาราชิมฮา เมื่อจะประกอบ

พิธีกรรมต่างๆ จะต้องนำน้ำจากพระแม่คงคานี้ไปร่วมในพิธี โดยปกติแล้วบรรดาฤาษีในอินเดียจะมีหม้อน้ำติดตัวอยู่เสมอ ซึ่งจะบรรจุน้ำจากแม่น้ำคงคา บริเวณที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ที่สุด คือ “ตริเวณี” หรือที่คนไทยเรียกติดปากว่า “จุฬาตรีคูณ” ซึ่งมีแม่น้ำคงคาและยมนาไหลมาบรรจบกัน และเชื่อว่ามีแม่น้ำสวรรค์ไหลมาจากใต้ดินมาบรรจบกันที่นี้ด้วย ชาวฮินดูนิยมตักน้ำจากแม่น้ำคงคาไปใช้ในการสรงน้ำเทวรูปและอาบกิน ตามตำนานกล่าวว่า พระแม่คงคานั้นไหลเวียนอยู่ที่นิ้วเท้าของพระวิษณุ เหตุที่พระแม่คงคาต้องไหลลงมาที่โลกมนุษย์นั้น เพราะท้าวสักราชได้ทำพิธีอัญเชิญพระแม่คงคาให้ลงมาสู่โลกมนุษย์ สืบต่อมาหลายชั่วคน แต่ด้วยความแรงของพระแม่คงคา อาจจะทำให้โลกล่มสลายไปได้ พระศิวะเจ้าจึงได้รองรับพระแม่คงคาด้วยมวยพระเกศก่อน แล้วจึงปล่อยลงมาสู่โลกมนุษย์ อีกตำนานกล่าวว่า เดิมทีโลกมนุษย์นั้นบังเกิดความแห้งแล้งอย่างหนัก ซึ่งเกิดจากการที่พระแม่คงคาไม่ยอมปล่อยน้ำลงสู่โลกมนุษย์ แล้วเสด็จหนีไป จึงทำให้มนุษย์และสัตว์ล้มตายมากมาย บรรดาเทพมองเห็นจึงไปกราบทูลเชิญพระศิวะเจ้าให้ทรงจัดการเรื่องนี้ พระองค์จึงทรงออกตามหาพระแม่คงคากลับมา แล้วให้พระแม่คงคาคืนสายน้ำให้มนุษย์แต่พระแม่คงคาไม่ยอม พระองค์จึงทรงใช้พระเศียรัดพระแม่คงคาจนพระนางยอมปล่อยสายน้ำออกมา บางตำนานเล่าว่า พระศิวะเจ้าทรงได้พระแม่คงคาเป็นภรรยาลับๆ ด้วยความกลัวพระแม่อมารู้อาจจะทรงพิโรธ จึงซ่อนพระแม่คงคาไว้ในมวยพระเกศ ให้พระแม่คงคาปล่อยน้ำออกมาจากพระเศียรของพระองค์เพื่อล้างบาปที่พระองค์ได้ทรงทำ (ขับ ศักดิ์ดี, 2558, พฤษภาคม 7, สัมภาษณ์)

ความเชื่อเกี่ยวกับพระแม่คงคาได้ถูกนำมาผูกโยงเรื่องราวเข้ากับพุทธศาสนา ซึ่งมีการถ่ายทอดกันมาเป็นระยะเวลา ยาวนาน ด้วยวิธีการเล่าสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น กล่าวได้ว่าพระแม่คงคา คือ เทพนารีผู้กำเนิดแม่น้ำทั้งหลายบนโลกใบนี้ และเป็นเทพที่คอยปกป้องรักษาแม่น้ำ การประกอบพิธีกรรมดังกล่าวเป็นการแสดงออกซึ่งการบูชาพระแม่คงคาอันเป็นการขอขมาลาโทษต่อแม่น้ำที่ชาวบ้านได้มีการกระทำอันไม่พึงปรารถนาต่อแม่น้ำ

อนึ่งยังมีพระแม่ธรณีซึ่งเป็นเทพนารีผู้ปกป้องรักษาแผ่นดินของชุมชนตะเครียะ มาเป็นระยะเวลายาวนาน และมีการนับถือเคารพบูชากันมาตั้งแต่สมัยแรกเริ่มการก่อตั้งชุมชน ทั้งนี้เพราะชาวตะเครียะมีอาชีพเกษตรกรรมทำนาข้าว ข้าวจะงอกงามได้ เพราะมีพระแม่ธรณีที่คอยปกป้องรักษาคุณภาพดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ หากไม่มีพระแม่ธรณี ข้าว พืชผักสวนครัว และผลผลิตทางการเกษตรคงไม่มีความเจริญงอกงามได้ (อัญญศิริ มະโนเสา, 2558, กรกฎาคม 12, สัมภาษณ์) การทำพิธีกรรม

สิ่งที่ช่วยให้ดวงวิญญาณของท่านได้อยู่ในภพภูมิที่ดี คือ การทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ ผ่านทางพิธีกรรมสงเคราะห์

ความเชื่อเกี่ยวกับโชคลาภ เป็นความหวังของชาวตะเควรียะ ผู้ที่เข้าร่วมการประกอบพิธีกรรมสงเคราะห์ เพื่อเป็นการขอพรต่ออำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้ตนเองและครอบครัวประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทั้งตำแหน่งหน้าที่การงาน การดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม ทั้งนี้เพราะชาวตะเควรียะมีความเชื่อว่าบุญบารมีหรือการทำบุญจะทำให้มีการค้าขาย หน้าที่การงานที่คล่องตัว ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ ชีวิตของคนในชุมชนจะมีความสุข มีโชคลาภ ทั้งรูปสมบัติ ทรัพย์สินสมบัติ และความเฉลียวฉลาดได้ เพราะการทำบุญ (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, 2558, พฤษภาคม 21, สัมภาษณ์)

อาจกล่าวได้ว่า การประกอบพิธีกรรมสงเคราะห์เป็นความเชื่อของชาวตะเควรียะที่เชื่อว่าจะมีโชคลาภเกิดขึ้นกับชีวิต ทำให้การประกอบอาชีพดีขึ้น มีหน้าที่การงานตำแหน่งที่มั่นคง ครอบครัวมีความสุข ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีความเจริญรุ่งเรืองในทุกด้านภายหลังการประกอบพิธีกรรมลอยแพสะเดาะเคราะห์ ทำให้บุคคลผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมดังกล่าวมีความมั่นใจในตนเอง สามารถสร้างแรงบันดาลใจจากการประกอบพิธีกรรมดังกล่าวได้

นอกจากนี้ความเชื่อเกี่ยวกับชะตากรรม เป็นฐานคิดของชาวตะเควรียะที่มีทัศนคติต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมว่าการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานการอยู่ในสังคมนั้นขึ้นอยู่กับชะตากรรมและบุญบารมีที่สั่งสมมาตั้งแต่ชาติปางก่อน มนุษย์เกิดมามีกรรมและบุญที่ติดตัวมาที่คอยหล่อเลี้ยงดวงจิตวิญญาณของมนุษย์ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตอยู่ (สุภรธา คงทอง, 2558, กรกฎาคม 28, สัมภาษณ์)

ทุกคนเกิดมามีกรรมทุกคนหมดทุกคนแล้วแต่ด้วยความทุกข์นั้นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับการทำบุญ การที่ชาวตะเควรียะได้มาทำบุญในประเพณีสงเคราะห์จะทำให้ชาวตะเควรียะมีความสุข ดังนั้นการประกอบพิธีกรรมสงเคราะห์เป็นวิธีการเสริมดวงชะตาให้มีความเจริญงอกงามในหน้าที่ตำแหน่งการงานและการดำเนินชีวิตของบุคคลในชุมชน มนุษย์ทั้งหลายอยู่ได้ด้วยบุญกุศล หากวันใดที่บุคคลนั้นๆ หมดบุญก็จะมีอาการอันไม่พึงปรารถนาแสดงออกให้เห็น ผ่านสายตา สีหน้าที่หมองคล้ำ อารมณ์แปรปรวน อยู่ในสภาวะจิตที่มีความวิตกกังวล แต่เมื่อได้มีการเสริมดวงชะตาด้วยการประกอบพิธีกรรมสงเคราะห์แล้วจะมีความรู้สึกสบายใจ (สว่าง อ่อนคง, 2558, กรกฎาคม 27, สัมภาษณ์)

การประกอบพิธีกรรมสงเคราะห์

พิธีกรรมนี้ใช้เวลาเตรียมจัดงานมาประมาณ 3-4 เดือน เริ่มจากในช่วงเข้าพรรษา ชาวตะเควรียะได้ไปร่วมทำบุญและพบปะพูดคุยกับเจ้าอาวาสวัดวาริป่าโมกษ์ ร่วมกันแจกจ่ายงานตามความสามารถและจิตอาสาของแต่ละคน แต่ในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐคือองค์การบริหารส่วนตำบลรับหน้าที่เป็นแม่ข่ายหลักในการจัดงาน และองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ เช่น การประชาสัมพันธ์การจัดงานใช้สื่อสังคมออนไลน์ การเตรียมเวทีสำหรับการแสดง การจัดทำเอกสารสะเดาะเคราะห์ เมื่อถึงคืนวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2558 กิจกรรมแรก คือ การสวดมนต์เรียกว่า สวดยัดเภา หรือ การสมโภชเภา มีสาธุชนเดินทางมาเข้าร่วมในการประกอบพิธีกรรมอย่างเนืองแน่น สะท้อนให้เห็นถึงความเคารพศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน บางคนเดินจับจ่ายใช้สอยสินค้าและเตรียมพร้อมที่จะชมการแสดงบนเวที หลังจากเสร็จสิ้นพิธีการสวดยัดเภาเป็นการแสดงมหรสพต่างๆ เพื่อสร้างความบันเทิงต้อนรับการกลับมาของเรือญาติพี่น้องที่ประกอบอาชีพการงานที่อาศัยอยู่ทั้งในและนอกชุมชน

ช่วงเช้าวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559 ผู้หญิงช่วยกันจัดแจกันหน้าพระพุทธรูป ทำช่อดอกไม้เพื่อเตรียมพร้อมไว้รองรับการเข้าร่วมทำบุญในพิธีกรรมสงเคราะห์ บางกิจกรรมมีทั้งผู้หญิงและผู้ชายช่วยกันหุงหาอาหารในโรงครัว ภายหลังการสวดมนต์ฉันทเพลแล้ว บางคนไปทำพิธีกรรมที่เฒ่าโดยมีพระสงฆ์สวดมนต์ให้พรพร้อมประพรมน้ำมนต์ บางคนเดินเที่ยวชมงาน จับจ่ายใช้สอยสินค้า รวมถึงการชมการแสดงมหรสพบนเวที มีการแสดงดนตรี และการแสดงตลก ที่เต็มเปี่ยมไปด้วยรอยยิ้มและเสียงหัวเราะจากชาวบ้านในชุมชนที่ได้รับความสุขจากการเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ยังมีซุ้มนำเสนอผลผลิตสินค้าชุมชนจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ตามแนวทางพระราชดำริ และการร่วมทำบุญสะเดาะเคราะห์ที่เภา ซึ่งตั้งอยู่หน้าพระอุโบสถ (ภาพที่1)

ในช่วงบ่ายเจ้าหน้าที่รัฐ ได้แก่ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลตะเควรียะ ผู้ใหญ่บ้าน และแกนนำชุมชนอีกหลายคนนั่งรอต้อนรับประธานในพิธีกรรมสงเคราะห์ คือ นายนิพนธ์ บุญญามณี ซึ่งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลาในขณะนั้น พร้อมกับการเตรียมตัวของคณะกลองยาว พระภิกษุสงฆ์มานั่งประจำที่เภาสะเดาะเคราะห์ เตรียมสวดมนต์ระหว่างที่ประธานในพิธีเดินผ่านหน้าเภาเพื่อขึ้นไปกล่าวปิดงานวันสงเคราะห์

เมื่อประธานในพิธีเดินทางมาถึงงาน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลตะเควรียะกล่าวต้อนรับ กล่าวรายงานวัตถุประสงค์ความเป็นมาของโครงการ จากนั้นประธานในพิธีกล่าวปิดงานเสียงกลองยาวดังขึ้นพร้อมกับการยกเภาสะเดาะเคราะห์

ภาพที่ 1 การประกอบพิธีกรรมส่งเภาของชาวตะเคียน ตำบลตะเคียน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา
เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559

จัดเตรียมขบวนแล้วทำการแห่เวียนรอบโบสถ์หนึ่งครั้งก่อนจะ
ส่งเภาออกสู่ทะเล สร้างความสนุกสนานครื้นเครงจากการ
บรรเลงดนตรีของกลองยาว การโห่ร้องรำรำ อันเป็นการปลด
ปล่อยความทุกข์ ด้วยสีหน้าแววตาที่สุขสดใสพร้อมกับรอยยิ้ม

ของผู้มาร่วมงาน ผสมผสานกับเสียงหัวเราะที่ผู้เข้าร่วมการ
ประกอบพิธีกรรมได้แสดงออกมา ต่างก็กล่าวอวยพรให้มีความ
สุขตลอดปีใหม่ (ภาพที่ 2-ภาพที่ 4)

ภาพที่ 2 ขบวนกลองยาวบรรเลงเพลงสนุกสนาน นำหน้าประธานในพิธีส่งเภาสะเดาเคราะห์
เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559

ภาพที่ 3 ชาวตะเคียนและผู้เข้าร่วมพิธีกรรมส่งเภาจากภายนอกชุมชนรำยรำด้วยสีหน้ายิ้มแย้มตามเสียงเพลงของขบวนกลองยาว เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559

ภาพที่ 4 ชาวตะเคียนและผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจากภายนอกชุมชน ร่วมเดินทางไปส่งเภาออกสู่ทะเลเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์และสิ่งไม่ดีออกไปจากชีวิต เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559

ขบวนเภาสะเดาะเคราะห์มาถึงท่าน้ำริมทะเลสาบสงขลา ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของวัดวารีปาโมกข์ มีการตัดสายสิญจน์ออกจากเภาเพื่อแจกจ่ายเป็นเครื่องรางของขลังอันเป็นที่ระลึกแก่ผู้เข้าร่วมงาน ผู้ชนยืนรอการส่งเภาสะเดาะเคราะห์

โดยมีเรือลากจูงออกไปที่กลางทะเล ทุกคนตะโกนเสียงดังพร้อมๆ กันว่า “ออกไป ออกไป ออกไปให้พ้น” เป็นเสร็จพิธีส่งเภาสะเดาะเคราะห์ (ดูภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 เภาสะเดาะเคราะห์ถูกเรือลากจูงออกสู่ทะเลอ่าวไทยเพื่อปลดปล่อยความทุกข์โศกออกไป
จากตำบลตะเคียน และเพื่อต้อนรับสิ่งดีๆ ในปีใหม่ เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ 2559

■ สรุป

มนุษย์มีความหวาดกลัวและรู้สึกไม่มั่นใจในการดำเนินชีวิต เช่นเดียวกับชาวตะเคียนที่มีความเชื่อในพระแม่คงคา พระแม่ธรณี เจ้าที่เจ้าทาง และผีบรรพบุรุษ จึงต้องการเสริมดวงชะตา เพื่อแสดงออกถึงความมั่นใจในการดำรงชีพ ด้วยการหาที่พึ่งทางจิตใจ คือ การจัดประเพณีสงเภา ซึ่งเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ชาวตะเคียนแสดงออกมา จากความเชื่อทั้งหมดนี้ ผนวกกับความจำเป็นที่ต้องประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวทำให้ชาวตะเคียนมีความเชื่อมั่นว่าการจัดประเพณีสงเภาจะทำให้ได้พบกับความสำเร็จ และสามารถสร้างขวัญและกำลังใจให้ชาวตะเคียนกล้าเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตต่อไป

■ อภิปรายผล

คติความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่เหนือการควบคุมของมนุษย์มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของชาวตะเคียน เนื่องจากชาวตะเคียนประกอบอาชีพทางการเกษตรที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรน้ำจากธรรมชาติและความอุดมสมบูรณ์ของดินเป็นหลัก เมื่อเกิดภัยธรรมชาติ ฝนแล้ง น้ำท่วมซึ่งเป็นสาเหตุให้ได้ผลผลิตไม่เต็มที่ ประกอบกับโลกทัศน์ของชาวตะเคียนที่มีความเชื่อเกี่ยวกับพระแม่คงคา พระแม่ธรณี เจ้าที่เจ้าทาง ผีบรรพบุรุษถูกผูกโยงเข้ากับวิถีเศรษฐกิจว่าอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านี้สามารถลดบันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของพืชผลได้และความสำเร็จในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยเหตุนี้จึงเกิดมีการจัดประเพณีสงเภาขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ จิราภรณ์ ภัทธนาภักดิ์ (2528) อ้างถึงใน พรศักดิ์ พรหมแก้ว (2544) ว่า เมื่อคนเรามีความเชื่ออย่างหนึ่ง ย่อมเป็น

เหตุจูงใจให้เกิดการกระทำที่ตอบสนองความเชื่อนั้น ถ้าเปลี่ยนความเชื่อพฤติกรรมก็จะเปลี่ยนไปด้วย คติความเชื่อของคนในสังคมใดสังคมหนึ่งจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในสังคมนั้น เช่นเดียวกับชาวตะเคียนที่จัดพิธีกรรมลอยแพสะเดาะเคราะห์เพื่อตอบแทนบุญคุณของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ ที่ชาวตะเคียนใช้เป็นที่พักใจ สามารถสร้างเสริมกำลังใจให้มุ่งมั่นในการฟันฝ่าอุปสรรคต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ พรศักดิ์ พรหมแก้ว (2544) กล่าวว่า ความเชื่อเรื่องผีมีบทบาทในด้านการสร้างขวัญและกำลังใจให้เห็นในทุกช่วงชีวิต ชาวไทยพุทธในภาคใต้ยังอาศัยอำนาจผีเข้ามาช่วยสร้างขวัญและกำลังใจอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในภาวะที่ชีวิตตกสะเก็ดลำบากหรือต้องการทำกิจกรรมใดๆ ที่เป็นการแข่งขันหรือเสี่ยงภัย เช่น การสอบแข่งขัน การต่อสู้กับศัตรู การที่ทหารต้องออกไปรบ เป็นต้น ซึ่งบทบาทของผีในด้านการสร้างขวัญและกำลังใจนี้ ผู้เชื่อถือนี้อาจจะปฏิบัติเพียงการระลึกถึงผีที่ตนเชื่อถือพร้อมกับการขออ้อนวอนในใจหรือประกอบพิธีกรรม

สำหรับแนวคิดของ ศรีศักร วัลลิโภดม (2537) ซึ่งกล่าวว่า ความเชื่อในเรื่องสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ เป็นสิ่งที่ผูกพันอยู่ในชีวิตและวัฒนธรรมของคนในสังคมไทย เน้นการแสดงออกในประเพณีพิธีกรรมตามแนวคิดของ แม็กซ์เวเบอร์ให้ความเห็นว่า สิ่งที่ทำให้สังคมพัฒนาเป็นสังคมสมัยใหม่นั้น คนในสังคมจะต้องมีความคิดในเรื่องการมีเหตุผล (rationality) และเกิดกระบวนการแยกสิ่งที่เป็นความเชื่อทางศาสนาออกจากทางโลก (secularization) แม้ว่าสังคมไทยจะมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมก้าวหน้าตามแนวคิดตะวันตก แต่แทบทุกแห่งในสังคมไทย ยังคงเห็นศาลเจ้า ศาลพระภูมิ การกราบไหว้ต้นไม้ใหญ่ จะเห็นได้ว่าความเชื่อในเรื่องสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ

ยังคงอยู่ในสังคมไทยอย่างต่อเนื่องและไม่มีแนวโน้มจะลดลง เช่นเดียวกับสังคมตะวันตกในปัจจุบันยังคงให้คุณค่ากับความเชื่อในสิ่งที่เหนือธรรมชาติซึ่งสะท้อนออกมาในลักษณะที่ชาวตะวันตกพร้อมใจกันจัดประเพณีส่งเภาขึ้น

อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2555) กล่าวว่า ความหมายของความเชื่อและพิธีกรรมในทัศนะของผู้คนที่ใช้ความเชื่อและพิธีกรรมด้วยความศรัทธาแสดงออกมาในรูปของพิธีกรรม โครงสร้างของระบบความเชื่อล้านนาเป็นเรื่องของบุญในพุทธศาสนา ความศักดิ์สิทธิ์ในการนับถือผี ไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ ชาวล้านนาจะเชื่อมโยงความเชื่อเข้ากับความเชื่อต่างๆ อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปแต่สามารถผสมผสานกับพุทธศาสนา อำนาจในการบันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์และความเจริญงอกงามแก่การเพาะปลูกให้แก่ครอบครัวและชุมชน ดังนั้นพิธีกรรมในการนับถือผีมักเป็นพิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษและผีอารักษ์บ้าน ผีขุนน้ำเหมืองฝาย และผีอารักษ์เมืองจึงยังคงอยู่ต่อไปเช่น ชาวตะวันตกได้จัดประเพณีส่งเภาขึ้นทุกปี โดยผสมผสานความเชื่อนี้เข้ากับพุทธศาสนาทำให้ประเพณีนี้สามารถดำรงอยู่ได้ตราบนานปัจจุบัน

■ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. งานวิจัยเรื่องนี้ทำให้ได้ข้อคิดที่มีประโยชน์ต่อการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้เกิดในชุมชนโดยใช้มิติทางความเชื่อมาเป็นประเด็นศึกษาชุมชนอื่นๆ ของไทย
2. ควรทำวิจัยเรื่องนี้ในประเด็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมไทยที่สามารถนำมาสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในสังคมท้องถิ่นนั้นๆ

■ เอกสารอ้างอิง

- ธวัช ปุณโณทก. (2533). *แนวทางศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านประเภทสายลักษณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- พรศักดิ์ พรหมแก้ว. (2544). *ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีกับบทบาททางสังคมของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในภาคใต้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- วิญญู ผลสวัสดิ์. (2536). *พิธีกรรมการเลี้ยงผีบรรพบุรุษของชาวผู้ไทตำบลคำชะอี อำเภอลือชัย จังหวัดมุกดาหาร* (ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, มหาสารคาม.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2537). *พระเครื่องในเมืองสยาม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- _____. (2540). *ราชอาณาจักรไทยในรอบ 5 ทศวรรษแห่งการครองราชย์*. กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2555). *เจ้าที่และผีปู่ย่า: พลวัตของความรู้ชาวบ้าน อำนาจและตัวตนของคนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

Mittton, R. (1970). *Beliefs attitude and values*. San Francisco: Jossey Bass.